D·N
21/9 1953

Pressdebatt i Sverige

Då de svenska tidningarna, eller riktigare de tidningar som går framåt, varje halvår i annonser uppger sina upplagesiffror uppstår ofta en debatt rörande pressens ställning. Så skedde även i år. I en rad socialdemokratiska organ påpekades att de borgerliga och särskilt de liberalt inriktade tidningarna har en större spridning bland tidningsläsarna än vederbörande partier har inom valmanskåren. Detta är galet, förklarar man och diskuterar skilda möjligheter att ändra läget. Man har till och med hävdat, med uttryck som inte kunde vara dunklare, att pressfriheten, varmed väl då menas rätten att utge tidningar, skulle hota tryckfriheten, varmed sannolikt menas en rätt att få sina åsikter spridda i tryck. På detta sätt har några skribenter kunnat antyda krav på begränsning av pressfriheten i tryckfrihetens namn.

Vad är det då man vill? Det är främst två möjligheter som dryftats. Staten och eventuellt kommunerna skulle utge tidningar, det är den ena utvägen. Om därmed endast menas att staten och vissa kommuner vid vissa tillfällen — t. ex. vid folkomröstningar — skulle distribuera publikationer med redogörelser för stridande uppfattningar, finnes ingen anledning till principiell kritik. Men meningen måste, eftersom det talas om att få fram en "rättvis" fördelning av opinionsbildningen, vara en annan. Stat och kommuner är i stor utsträckning behärskade av de partier, för närvarande regeringspartierna, som är underrepresenterade i pressen. Tanken är tydligen att dessa partier skulle genom de formellt samhälleliga pressorganen få en propagandamöjlighet som nu saknas. Vi skulle få statstidningar, som förkunnade statens, alltså de härskandes, åsikter. Det är det ryska systemet, eburu man inte uttryckligen erkänner detta. Så länge vi har demokrati är den tanken orimlig. Den har, utom i diktaturerna, såvitt bekant förverkligats blott i en enda stat, Chile, där en föga lust statstidning söker utbreda åsikter som står i överensstämmelse med den för tillfället sittande regeringens ståndpunkt — det är väl ändå inte en sådan anordning, en expansion av Post-och Inrikes Tidningar, som man siktar till.

Den andra linjen går ut på att tidningar skulle ägas av vissa organisationer eller läsargrupper. Den möjligheten finns redan, självfallet, och utnyttjas energiskt främst av den socialdemokratiska fackföreningsrörelsen. Men om man på denna väg skall åstadkomma den önskade proportionaliteten, måste det ske genom förbud för andra tidningar eller legal begränsning av deras upplagor. Här skymtar tanken att socialdemokratin skulle använda sin maktställning inte bara för att genom avgifter från fackföreningsfolket starta och upprätthålla tidningar, utan också för att hindra privatägda tidningar. Under senare tid har i Sverige, det kan med säkerhet påstås, de största summorna för subsidiering av tidningar kommit från arbetarna i fackföreningarna; de får, i stort sett, betala för att hjälpa vissa tidningar, samtidigt som de i huvudsak köper andra; skall de nu inte ens få köpa andra tidningar?

De förslag som här berörts har framkommit i skiftliga tidningar, men de har inte uppträtts av partikongressen eller andra ledande instanser. Lämpligt är de också. De socialdemokratiska ledarna brukar förklara att pressfriheten skulle bevaras även vid en socialisering av produktionsmedlen. Kan någon tro på effektiviteten av dessa försäkringar — åtliga hetsbrev ej — då nyligen nu partiets tidningar diskuterar möjligheten av statsingripanden för att komma åt konkurrenterna? Och man ser hur lätt det är att finna en "ideologisk" motivering: i "tryckfrihetens" namn skall "pressfriheten" beskäras.

Prens Severin, själv socialdemokrat, förut chef för Aftontidningen, nu för Pressens Tidning, har i en ledande artikel i den sistnämnda tidningen sagt det väsentliga. "Med en fri press kan inte förnuftsmässigt menas annat än att varje människa utan hinder av staten äger rätt att utge tidningar."

Hr Hammarskjöld alltför listig

Då hr Hammarskjöld häromdagen hedrades med en bankett av den amerikanska föreningen för FN var det naturligt att han i sitt tacktal tillgrep diplomatiskt dunkla fraser. Den av alla att döma naturliga fallenhet för det oklara som han trots sin ostridiga intelligens besitter ledde honom emellertid till överdrifter i genren. Så här uttalade han sig om vetot i säkerhetsrådet: "Fredliga uppgörelser av stor räckvidd mellan nationerna kunna icke stiftjas genom ett veto enligt FN:s stadga, utan endast genom det hårda faktum att sådana överenskommelser kriva samförstånd och bifall från berörda parter. Detta är obestridligt, även om icke något veto i säkerhetsrådet skulle existera."

Svenska Dagbladet förklarar hr Hammarskjölds "dialektik så subtil att han riskerar att bli misförstådd eller vantolkad". Och så fortsätter tidningen: "Han avser tydligen det sakförhållandet att vetot saknar betydelse vid avgörandet av större politiska frågor. I de sextio fall ryssarna använt vetot i säkerhetsrådet ha de endast kunnat stoppa beslut av mindre väsentlig karaktär. Ändå vore det bättre att vetot som ett privilegium för röda nejsägare kunde avskaffas — om det går."

En kostlig vantolkning! Naturligtvis kan inte hr Hammarskjöld mena att ryssarna genom vetot lyckats stoppa blott mindre viktiga beslut: frågorna om Instiillandet av angreppen mot Grekland, om upphävande av Berlinblockaden, om utredning rörande den tjeckoslovakiska kuppen — för att blott nämna några exempel bland många — är sannerligen inte oviktiga. Ej heller kan generalsekreteraren ha menat att i viktiga frågor är vetorätten betydelselös — det är ju precis samma orimlighet. Vad han tydligen i ovanligt inlindade former velat få fram är en självklarhet: att uppgörelser i stor stil hindras av motsättningar och konflikter, inte av en legal bestämmelse. Om man vill komma överens spelar vetorätten ingen roll; kan man inte komma överens, blir vetorättens användning blott ett uttryck för att förutsättningar härför inte finns. Ungefär samma sak kan också uttryckas så att ett FN utan vetorätt inte för närvarande kan existera — ryssarna och deras satelliter skulle då ta farväl av organisationen. Hr Hammarskjöld vill förbättra de gamla Tegnérorden till parollen: det dunkelt sagda är det listigt tänkta; kanske arbetar han härvid under påverkan av den svårtillgängliga poesi som han så högt älskar. Må han inte driva saken så långt att han lurar även sina ivrigaste beundrare!

Vid kontinentresor med buss

blir det i framtiden inte möjligt för allmänheten att betjäna sig av samma busslinje redan från starten. Regeringen har nämligen vägrat AB Linjebuss att transportera sina direktresenärer på utlandslinjerna inom landets gränser — en åtgärd som Statens Järnvägar SJ ha monopol på. Genom detta ställningstagande desavoueras ett statligt organ, biltrafikinämnden, som tidigare medgivit dylika transporter.

Beslutet visar en betänklig brist på gott omdöme hos kommunikationsministern. Ingen kan nämligen påstå att transporten av några busslukter utlandsresenärer inte omfattas av Stockholm och Malmö nämnvärt påverkar SJ:s ekonomi. Det är brist på proportionssinne att i det sammanhanget tillgripa "det stora perspektivet" på statsbanornas framtid och nödvändigheten av att låta de s. k. kulturlinjerna bäras upp av trafikmonopol på mera lönsamma sträckor. Det måste finnas en marginal för rimligt hänsynstagande till allmänhetens legitima krav på god service, även om SJ har bekymmer för fr:mtiden. I det här fallet har regeringen på ett obehagligt sätt lätit monopolanspråken få företräde framför dylika hänsyn. Beslutet skadar både SJ:s goodwill och statsmakternas anseende, det borde kommunikationsministern ha begripit.

PRESSGRANNAR

Hur har nykterhetskommitténs huvuddes om motbokens suggestionseffekt stått sig inför remissinstansernas prövning? Aftonbladingen (e) har gjort en sammanställning av svaren:

Av de remissinstanser, som mera klart deklarerat en uppfattning om ransoneringens betydelse för konsumtionsbegränsningen, har ungefär antalet — 24 av 33 — nivlande till motbokens resonemang. Ett tiotal remissinstanser, med Kungl. Kontrollstyrelsen i spetsen, anser det således klart att ransoneringen haft och har en betydande spärrverkan och att det därför inte är möjligt att slopa ransoneringen utan att sätta "något annat i stället". Detta "något annat" är i regel en konsumtionhämmande prishöjning, som ett betydande antal remissinstanserna uttalar sig för.

Att så pass många av remissinstanserna ställt sig tvivlande inför nykterhetskommitténs grundläggande motivering för spritransonering som alspande behöver naturligtvis inte betyda att det är nykterhetskommittén som har fel. Däremot tyder vi nog att de anförda tvivlen bör motiveras att frågeställningen inför avgörandet formuleras på ett något annorlunda sätt än vad nykterhetskommittén har föreslagit: om det inte anses osannolikt att ett slopande av ransoneringen kunnat att medföra en ökning av konsumtionen — i stället för en minskning som kommittén antar — och att det därför kan bli nödvändigt att gå nomföra en prishöjning för att hålla igen, då bör detta klart och tydligt sägas ifrån innan beslutet om ransoneringens slopande fattas.

Att först försäkra att en avveckling av ransoneringen inte motiverar en prishöjning och sedan komma igen när beslutet är fattat och säga att det där antagandet var fel och att det därför är nödvändigt att höja priserna, det kan knappast betraktas som en försvarlig metod, framhåller tidningen med rätta.

Folkhögskolan blir inte överflödig därför att enhetsskolan byggs ut, poängterar Folkskollärarnas Tidning:

Den förbättrade grundutbildningen kan kanske rentav väntas ge större möjligheter att förverkliga folkhögskolans idé. Mindre tid behöver under sådana förhållanden ägnas åt elementa, och i stället ska man då än mera kunna inrikta sig på medborgarfostran och personlighetsutveckling. Studierna bör vidare kunna göras högskolemässiga inte bara när det gäller metodiken utan också — stimulerade till dylik — i fråga om kunskapshållet, i konsekvens härmed bör också kunna ges ökade möjligheter till specialisering och fördjupning allt efter individuella intressen.

Frågan är sedan om ungdomen i samma utsträckning som nu ska lockas till folkhögskolorna, när man inte längre kan peka på för utbildningen och karriären direkta nyttigheter. Kanske är redan frågan omodig. Även det framtida skolsystemet kommer givetvis att ha luckor och brister som — också i rent yrkesutbildningsintresse — kan behöva fyllas och repareras.

Folkhögskolans frummarsch har på senare år i hög grad varit betingad av organisationsmas framvaxt — flertalet av de nyinrättade folkhögskolorna är rörelseskolor. Inte minst denna förening bidrar till att ge en speciell karaktär åt skolformen.

Det har sagts att hr Erlander åtminstone vid ett tillfälle visat statsmannaegenskaper — under förhandlingarna om den nordiska försvarsunionen. Det är inte så dåligt, noterar Värmlands Folkblad (e) förnöjsamt:

Det är ganska betecknande, att statsministern betraktas som statsman, då han verkar i sammanhang, där enighet råder över partigränserna. Det är helt naturligt inte lika lätt att bli tillerkänd statsmannaegenskaper, när man försvarar uppfattningar och idéer som inte omfattas av andra partier och meningsriktningar. Det är emellertid värt att anteckna att även de, som inte i vardagliga betraktar den nuvarande statsministern som statsman, inte finner sig kunna förkasta honom statsmannabetyget vid tillfällen, då han fört svenska folkets talan i sammanhang som icke varit partiskiljande. Det är i själva verket ett gott betyg åt en statsminister och partiledare som överlevde kulegrad från oppositionen, då han första gången trädde inför riksdagen.

En gång är kanske nog för den som även leva på minnet.

HJALMARSON: *"Årets goda skörd är ingen olycka"*

För några år sedan försökte man i vissa statsinstanser med utsugna folk. För ögonblicket är det spunnmålsodlarna som skall sättas i skottgluggen, och i morgon eller i övermorgon blir det kanske en annan jordbrukargrupp, yttrade högerledaren i riksdagsman Jarl Hjalmarson i föredrag i Nordmaling och Skellefteå på lördagen och i Kalix och Boden på söndagen.

Det är emellertid orimligt att betrakta den hyggliga skörd jordbrukarna nu håller på att bärga som en olycka. Att jorden har givit sina brukare lön för omtanke och möda är sannerligen ingenting att vara ledsen för. Det är inte heller någon lämplig utgångspunkt för angrepp på jordbrukarna eller vissa grupper av jordbrukare. Mig veterligt finns det ingen naturlig som skulle undanta just landsbygdens folk från rätten att under goda år samla en smula i ladorna för sämre tider. Den goda skörden är ett välkommet bidrag till en nationalinkomst som av vissa tecken att döma hotar att stagnera.

Den intensiva rationaliseringsverksamhet som små och stora jordbrukare förstått att trots alla hinder genomföra ger utdelning i större och säkrare avkastning. Detta ställer helt naturligt nya problem och bland dem inte minst exportproblemet. För innevarande år förefaller detta kunna lösas utan alltför stora svårigheter, men vi gör säkerligen klokt i att utgå ifrån att frågan får åtskilliga och framdeles. Detta förutsätter hållpunkterna för vår jordbrukspolitik. Riktlinjerna från 1947 måste kompletteras och anpassas efter det läge man nu har att räkna med.

Kring 1947 års principbeslut nådde enighet mellan de demokratiska partierna. Detta har varit en styrka och är det fortfarande. Den erfarenheten borde göra alla angelägna om nya samlande lösningar, som borde kunna läggas avsenfär motsättningarna mellan regeringspartier och opposition. Jordbrukspolitiken är ingen partiskiljande fråga. Den bör ej heller få bli det. Högerpartiet är för sin del beredt att samverka.

Skärpta skatter löser ej underskottsproblemet

I årets budhållsplan räknar finansministern inte med något egentligt överskott, vilket han däremot gjorde för fjärra budgetåret. Mycket talar för samnolikheten av ett vikande underskott i år. Detta betyder ju att vi i goda tider skjuter över bördor på en framtid om vilken vi ingenting vet, men under vilken vi måste räkna med risk för ökade och hårdare klimat, sade talman Martin Skoglund i ett tal i Visby på söndagen.

Det är mot denna bakgrund man skall se den undersökning förre överståthållaren Nothin gjort om det takt i vilken statens utgifter kan väntas stiga, även om riksdagen inte fattar ett enda beslut i utgiftsstegrande riktning. Vad tänker regeringen göra för att möta de "mycket stora utgiftsstegringar" om vilka den egen utredningsman, hr Nothin, talar? frågade talaren. Genom nya eller skärpta skatter löser man inte problemet, inte ens om man går minsta motståndets väg och koncentrerar sig på indirekta skatter.

(TT, Visby.)

17.000 på polisexpon

Den internationella kriminalpolisutställningen i Ostermans marmorhallar hade, rekordlövsalen under lördagen och söndagen. Totalt har över 17.000 personer besökt utställningen, som pågår hela veckan. Minister Gärdner gäst är överdirektör Harry Söderman, som talar om internationell polis.

Försenade Uppsalakadetterna ännu ej i väg

De flygplan från Flygkadettskolan i Uppsala som på lördagen återvände till Skånska flygflottiljen på Barkåkra kunde icke heller komma i väg på söndagen. Rapporter om dåligt flygväder över Holland hindrade starten. (TT, Malmö.)

Lyrisk allfarväg

LYRIKERN *Arnold Ljungdal* tågar breda vägen fram. I sin nya diktsamling, Till månaks klarsed (Norstedts, 8:75), redovisar han ett antal av den moderna poesins stående motiv och symboler. Han kastar ingen förskräckt blick åt Eliots håll då han kallar en diktsvit "Odeland" eller då han förser en av sina dikter med ett motto ur Dantes gudomliga komedi, vilket naturligtvis återges på italienska. Han inbjuder oss till promenad i "mytens ruinstad", uppträder i Narkisos gestalt då han håller skendöd över sig själv och skriver två dikter om Ifigenia som försoningstankens prästinna.

Praktfullast utstyrd uppträder Ljungdal i den omfångsrika diktsviten "Männen som svek', vilken han dedicerat åt "alla som en man som inte svikit, hr Ljungdal själv. Diktaren bryter här upp ur sitt borgerliga liv för att, förklädd och "hyperbolisk" ut ingen, utspana tillvarons mening. Då en sanningsbildelse av detta slag endast kan fattas av ett fritt, medelbart i en särskild dikt att uppbrottet ej har sin grund i oupplärande affärer eller familjeintressen. Den nye Faust i. Kafkaskotyns söker de vänne sten och finner till sin förvåning att Gud är en alltför stor sedel för vårt vanliga nyttoperspektiv och att sanningen flyr människan som "trolös älskare flyr vid dagens inbrott". Den senare meningen ger en god föreställning om Ljungdals uppstyltade, "klassicistiska" stil, samtidigt som den utmanar löjet. Det är endligt att retlogica för sanningssökarens fortsatta äventyr, som för honom till "alstringsskötet", till "själens dunkla, outgrundliga djup", då många som modern poet tagit sin tillflykt då ingenvisen svikit. Mannen som genomvandrar himmel och avgrund blir slutligen "återbördad" till livet och försäkrar sina hälpna åskådare att han är en vanlig människa "knuten som de till min plats i slätternas sammanhang", med den skillnaden dock att han är "försveren därbortom".

Sträng:

"Barnens dag bör satsa på öppna barnavården"

Det statliga socialarbetet behöver enskilda hjälp och stöd, förklarade statsrådet Gunnar Sträng för Barnens dags-kongress, som på söndagen samlats till sitt historiske i Stockholm. Det är därfortid nödvändigt att den enskilda verksamheten kryper ur sina traditionella fällor och söker nya vägar. Staten måste precis som reformer noga, medan de enskilda har större möjligheter att ta initiativ.

Denna deklaration från socialministern hälsades med tillfredsställelse av Barnens dags-ledare. Ordförande, greve Lennart Bernadotte, som förklarade att statsrådet därmed omöjliggjort vidare diskussion. Det lät som om det varit en av Barnens Dags-talarna som talat, sade han.

Statsrådet Strängs tal kom i fortsättningen att röra sig om frågan öppen eller sluten vård, vilken för barnens del är bäst och kolonier eller ferienhem. Han ansåg att Barnens dag varit för enskilig med kolonierna och ville med sitt tal ge den forcerne en knuff framåt. Arbetet med ferienhem har redan kommit långt, sade han. Om de 50.000 barn som varje sommar placeras i familjevård i stället skulle samlas på kolonier skulle samhället inte orka med det.

Kvalitativ vård riktig

Socialt Barnens dag startade har samhället förändrats. Det råder inte samma behov nu för barnen att komma bort, då stunnen är förvunnen och kost och hygien förbättrats. Nu finns lag om semester, vilket ger familjerna möjligheter att vara tillsammans på sommaren, och egna sommarställen och kolonilotter är inte längre en sensation. Statsrådet ansåg att man nu mer måste inrikta sig på det kvalitativa i sommarvården och mindre på det kvantitativa.

Från ett par håll begärde man en deklaration av statsrådet Sträng om man i fortsättningen kunde räkna med statsmakternas stöd i större utsträckning, särskilt när det gäller befrielse från nöjesskatt. På detta svarade statsrådet att det mer var riksdagens sak än regeringens att svara på den frågan, men han hoppades att det skulle ordnas i framtiden.

Mot slutet av debatten talade författaren Albert Viksten, som uppmanade ledarna att hålla ögonen på statsmakterna, så att de inte bevrade barnen alla möjligheter att utveckla fantasi och initiativförmågn.

Ett 80-tal representanter för olika Barnens dags-ledningar från hela landet hade samlats till mötet.

Barnadottekannan i ministyr Sven Ilmudes till Gösta Ehrensvärd, Stockholm, är Gösta Ehrensvärds, Stockholm, är Gösta Ehrensvärds, Stockholm, är Gösta Ehrensvärds